

İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Davranışlarının Etkililiği Ölçeğinin Geliştirilmesi

Sinan Yörük
AKÜ Eğitim Fakültesi
syoruk@aku.edu.tr

Gonca Akalın Akdağ
Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğü
gonca.akalin@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada, yöneticilerin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni (2005) ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililik düzeyini belirlemek amacıyla, eğitimci görüşleri temelinde bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bunun için önce, ilgili alan yazından ve okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerle yapılan görüşmelerdeki izlenimlerden yararlanılarak, liderlik ve yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasına ilişkin beşli likert tipi olumlu ifadelerden oluşan 60 madde geliştirilmiştir. Bu ölçek, Afyonkarahisar il merkezindeki ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlere uygulanmıştır. Afyonkarahisar’da bulunan her eğitim bölgesinden rastgele yöntemle seçilen ilköğretim okullarına anket dağıtılmış ve toplam olarak dönen anket sayısı 120 olmuştur. Anket maddelerine verilen yanıtlara göre ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .98 olarak bulunmuştur. Ölçeğin KMO değeri .93 Bartlett testi ise 7133.66 olarak bulunmuştur. Ölçek tek boyutlu bir ölçek olup, okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim programının uygulanmasına ilişkin tutum ve davranışlarını ölçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretimsel Liderlik, Okul Müdürü, Ölçek, Geçerlik, Güvenirlilik

Scale Development About The Effectiveness Of Teaching -Leadership Behaviors Of The Primary School Principals

Abstract

In this study, to determine the effectiveness of the school principals related to being instructional leadership in the process of implementation of the new primary school program, a questionnaire was aimed to be developed on the basis of the primary school teachers' views. For this, initially the five-scale Likert type questionnaire consisted of 60 negative and positive items that were developed making use of the review of literature and implications held through the interviews realized with the teachers in the primary schools. Later, according to the thoughts of professionals, some of the items were deleted and as a result 49 items were obtained. There were educational districts in the city of Afyonkarahisar, and one school was chosen randomly from each district and the questionnaire was distributed to the teachers working at these schools. As total, 120 subjects replied the questionnaire items. At the end of the statistical analysis, the value of KMO was found as .93; the test of Bartlett was 7133.66 with the .00 significant level and Cronbah alfa was .98.

Key words: Instructional Leadership, Management, Questionnaire, Validity, Reliability

Giriş

Eğitim insanlık tarihi kadar eskidir. Daha önce informal ortamlarda gelişen eğitim olgusu insanın yerleşik hayata geçmesiyle formal bir yapıya dönüşmüştür. Bu formal yapının adı okuldur. Okullarda planlı ve programlı bir şekilde öğrencinin davranışlarının değiştirilmesine yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Okullarda gerçekleştirilen eğitim ve

öğretim faaliyetlerinin, rehberliğin yürütülmesinde en önemli unsur hiç şüphesiz okul yöneticisidir. Yasalardan gücünü alarak yönetme faaliyetinde bulunan okul müdüründen beklenen rol artık değişmiştir. Okul yöneticilerinin özellikle yöneticiliğinin yanında aynı zamanda öğretimsel bir lider olması gerektiği gerçeği yirmi birinci yüzyılda yadsınamaz bir gerçektir. İnsan kaynağının etkili yetiştirildiği eğitim örgütlerinde etkili bir liderlik gerektiği kabul edilen bir gerçektir.

Öğretim Liderliği Kavramı

1980'li yıllarda temel bir yönetim rolü olarak ortaya çıkan öğretimsel liderlik, öğretim ve programın kontrol ve koordine edilmesine dayanmaktadır. Ancak giderek okul liderliği alanında okulu yeniden yapılandırma yaklaşımı daha çok vurgulanmaya başlamıştır. Etkili yöneticilerin etkili öğretim liderleri oldukları yargısını şu işlevler desteklemektedir: Etkili yöneticiler, öğretime çok önem verir, öğretime ilişkin amaç ve beklentilerini açıkça belirler ve bu amaç ve beklentilerin öğretmen ve yöneticilere ulaştırılmasını sağlarlar. Zamanlarının çoğunu, öğretime ilgi ve destek verme, personele dönük olma gibi çabalarla öğretim sorunları ile ilgilenerek geçirirler (Balcı, 1993, s. 29). Öğretim liderliği, okulun hedeflerini etkili bir şekilde gerçekleştirmesine yardımcı olabilir. Okullarda, öğretim liderliği vurgulanarak, öğretim liderliği rollerine gerekli önem verilerek, eğitim-öğretimin kalitesi artırılabilir. O halde yapılması gereken, okulların mevcut durumlarından, istenilen ideal duruma nasıl getirilebileceğine karar vermektir. Bu süreçte, okul yöneticilerinin üstlenecekleri, öğretimsel liderlik rolleri, başarının sağlanmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle ilk olarak yapılması gereken şey, öğretim liderliği kavramının açık bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktır. Daha sonra, bu liderlik rolünü başarıyla yerine getirebilmek için gerekli olan liderlik nitelikleri ve davranışlarının neler olduğu kararlaştırılmalıdır (Özdemir ve Sezgin, 2000, s.271). Öğretimsel liderlik diğer liderlik alanlarına göre öğrenciler, öğretmenler, öğretim programı ve öğretme-öğrenme süreçleri ile doğrudan ilgilenmeyi gerektiren bir liderlik alanıdır. Bir okulu şekillendiren ve tanımlayan üç önemli güç vardır. Bunlar öğrenciler, öğretmenler ve toplumdur. Okulun etkili olması bu üç gücün müfredat programı doğrultusunda etkileşim içinde çalışmasına bağlıdır. Öğretimsel lider olan okul yöneticilerinin temel görevi de öğretimin niteliğini yükseltmek için bu güçleri okulun amaçları doğrultusunda ustalıkla koordine edebilmektir (Findley&Findley, 1992; akt. Işık ve Aksoy, 2008, s.236).

Öğretim liderliği kavramı, 1970'li yılların sonundan itibaren batılı ülkelerde başarılı ya da etkili okullar üzerinde yapılan araştırmalarla birlikte gündeme gelen bir konudur.

Genel olarak öğretim liderliği, okul müdürü, öğretmen ve denetçilerin, okulla ilgili bireyleri ve durumları etkilemekte kullandıkları güç ve davranışları ifade etmektedir (Şişman,2002, s.58). Öğretimsel liderlik, yönetsel açıdan incelendiğinde öğretmenlere yardım görevi olarak tanımlanabilir (Blase&Blase, 2000).

Okul yöneticisi açısından öğretim liderliği çeşitli araştırmalarda aşağıdaki biçimlerde tanımlanmıştır:

Öğretim liderliği, okulun öğrenci başarısını arttırmak için müdürün kendisinin bizzat gösterdiği yada başkaları tarafından gösterilmesini sağladığı davranışlardır (De Bevoise, 1984; akt. Şişman, 2002, s.58). Öğretim liderliği, okul müdürlerinin, öğretmenlerin öğretme,

öğrencilerinde öğrenme durumlarını doğrudan yada dolaylı olarak önemli ölçüde etkileyen davranışlarıdır (Daresh&Chingjen, 1985; akt. Şişman, 2002, s.58). Öğretim liderliği, okulun eğitsel amaçlarının gerçekleştirilmesi için öğretim kadrosunun gizil gücünü ortaya çıkarabilme ve bunu okul süreçleri içinde sürdürmedir (Burnett&Pankake, 1990; akt. Şişman, 2002, s.58). Öğretim liderliği, bilginin sorun çözmeye uygulanması, başkaları aracılığıyla okulun amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamadır (Krug, 1992; akt. Şişman, 2002, s.58).

Etkili Okul Yönetimi ve Öğretimsel Liderlik

Klasik olarak bilinen dört yönetim fonksiyonu (planlama, organize etme, liderlik ve kontrol etme) artık değişmiştir. Bununla ilgili beş yüzden fazla Illinois okul müdürleri üzerinde yapılan araştırmada okul müdürlerinin başarılı olması için davranış, görev ve yetenekleriyle ilgili en hayati görevler şu şekilde belirlenmiştir (McEwan, 1998, s.5):

- Personel performansını değerlendirme
- Personel ve öğrenciler için yüksek beklentiler oluşturma
- Yüksek profesyonel standartları modelleme
- Vizyon, misyon ve hedefleri oluşturma ve sürdürme
- Kişiler arası olumlu ilişkileri koruma
- Görünür bir durumu sürdürme
- Güvenli ve düzenli bir çevre oluşturma
- Bir okul geliştirme planı geliştirme
- Öğretim pozisyonları için adaylarla mülakat
- Eğitim programlarının şartlarına uyma

Okul yöneticisinin sergilediği güçlü öğretimsel liderlik davranışları şunlardır (Smith&Andrev, 1989; akt. Çelik, 2000, s.37-38);

1. Program ve öğretimdeki öncelikli konuları belirleme,
2. Okulun hedeflerinin gerçekleştirilmesine kendisini adanma,
3. Okulun amaçlarını gerçekleştirebilmesi için gerekli kaynakları sağlama ve kullanma yeteneğine sahip olma,
4. Öğretmenler, öğrenciler, veliler ve toplumun beklentilerini karşılayacak olumlu bir iklim oluşturma,
5. Doğrudan öğretim politikasını geliştirici bir lider olarak şu görevleri yapar:
  - a. Öğretmenlerle iletişim kurma,
  - b. Personel geliştirme etkinliklerine katılma ve bu etkinlikleri destekleme,
  - c. Yeni öğretim stratejilerinin kullanılmasını özendirme,
  - d. Değişik öğretim materyalleri sağlama,
6. Sürekli olarak öğrencileri okul başarısını arttırma doğrultusunda geliştirme ve öğretmen etkililiğini sağlama,
7. Uzun vadede okulun amaçlarına uygun olarak açık bir vizyon geliştirme, örgütsel amaçlarla özdeşleştiğini öğretmenlere yansıtma ve amaçlara ulaşma başarısını gösterme,
8. Okulun karar verme sürecinde grupların ve ilgili birimlerin görüşlerini alma,
9. Etkili materyal sağlama ve kullanma, öğretmenlerin akademik başarılarını arttırmak için onlara zaman ayırma ve gerekli desteği sağlama,
10. Kıt bir kaynak olarak zamanı etkili bir şekilde yönetme ve öğrenme sürecini bozucu faktörleri en aza indirerek düzen ve disiplin oluşturma.

En sık kullanılan öğretimsel liderlik konsepti Hallinger (2000) tarafından geliştirildi. Bu model öğretimsel liderliği kurmak için üç boyut önerir (Hallinger, 2000): Okulların misyonunu tanımlama, öğretim programını yönetme ve girişimci, olumlu bir okul öğrenme iklimi. Müdürlerin öğretmenlerin profesyonel gelişimini sağlayabilmeleri için başvurabilecekleri altı yöntem bulunmaktadır (Blase&Blase, 2000) .Bunlar;

- Öğretim ve öğrenim etkinliklerine vurgu yapma
- Eğitimciler arasındaki işbirlikçi çalışmalarını destekleme
- Eğitimciler arasındaki işbirliği çalışmalarını geliştirme
- Programların yeniden ele alınmasını destekleme ve teşvik etme
- Eğitim alanındaki gelişmelerden yararlanarak eğitimcilerin gelişmelerine destek olma
- Eğitimle ilgili alınan kararları dikkatli bir biçimde inceleme.

Öğretim liderliği, okulun hedeflerini etkili bir şekilde gerçekleştirmesine yardımcı olabilir. Okullarda, öğretim liderliği vurgulanarak, öğretim liderliği rollerine gerekli önem verilerek, eğitim-öğretimin kalitesi artırılabilir. O halde yapılması gereken, okulların mevcut durumlarından, istenilen ideal duruma nasıl getirilebileceğine karar vermektir. Bu süreçte, okul yöneticilerinin üstlenecekleri, öğretimsel liderlik rolleri, başarının sağlanmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle ilk olarak yapılması gereken şey, öğretim liderliği kavramının açık bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktır. Daha sonra, bu liderlik rolünü başarıyla yerine getirebilmek için gerekli olan liderlik nitelikleri ve davranışlarının neler olduğu kararlaştırılmalıdır (Özdemir ve Sezgin, 2000, s.271).

Öğretim Liderliği ve Öğretim Programları

Etkili okul yöneticisi, öğretmenlerin öğretimsel standart sistemini açıkça belirtir. Okul yöneticisi aynı zamanda öğretimi değerlendirme ve program geliştirme konusunda da koordinasyon görevini üstlenir. Öğretimsel program, esnektir ve genel bir içeriğe sahiptir. Öğretim programları zaman açısından uygun olmalı, öğrencinin aktif katılımını sağlamalı; doğruları, özendiricileri ve geribildirimini açıkça göstermelidir. Öğretmen ders planında her öğrencinin yüksek başarı beklentisini karşılayacak bir iklimi, öğrencilerle birlikte oluşturmaya çalışmalıdır (Çelik, 2000, s.39).

Öğretim lideri olarak okul yöneticilerinin su tür görevleri sıralanabilir: Öğretim lideri; program hedefleri ile öğrencinin amaç ve beklentilerini birlikte dikkate alır; sınıftaki bireysel farklılıklara, öğrenciye, onun seviyesine göre öğrenme-öğretme stratejileri geliştirilmesi gerekliliğinin bilincindedir; öğrenme-öğretme süreç ve yöntemlerinin ve derse, konuya uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerekliliğinin farkındadır; yönetimsel, bürokratik iş ve işlemlerin öğretime destek etkinler olduğunun ve öğrencinin performansını, güvenilir ve geçerli ölçme araçlarıyla saptamaya çalışmanın bilincindedir; bölümlerdeki, sınıflardaki sorun ve üretilen çözümlerin, öğrencilerin ve okuldaki gelişme ve değişmelerin ve sınıf yönetiminin etkili bir öğrenme ve öğretme ortamını oluşturmak olduğunun farkındadır (Can, 2007, s.232).

Öğretimsel Kaynak Olarak Okul Yöneticisi

Öğretimsel kaynak olarak okul yöneticisi, doğrudan sınıftaki öğrenme ortamını geliştirmeye uğraşır. Okul yöneticisi öğretmenlerle etkili iletişim kurarak, onların öğretim

materyallerini ve yeni öğretim stratejilerini kullanmalarını özendirir. Yönetici periyodik olarak okul yöneticisini değerlendirir. Öğretimsel bir kaynak olarak okul yöneticisinin en belirgin rolü, daha iyi öğretim için olanak hazırlamaktır. İyi öğretim olanakları hazırlayan yönetici, öğretimi geliştirmek için strateji ve materyaller geliştirir. Okul yöneticisi insan kaynaklarını geliştirme programı çerçevesinde düzenli olarak çıkan eğitimsel araştırma dergilerini sağlar, program geliştirme ve çocuk öğrenmesini anlamaya yönelik yeni gelişmeleri öğretmenlere açıklar.

Etkili okul yöneticileri, etkisiz okul yöneticilerinden iyi okul çevresi oluşturmaya yönelik görüşleriyle ayrılır. Etkili okul yöneticileri, öğrenci başarısı ve öğretmen etkililiğini en üst düzeye çıkarmak için, gerekli kaynakları sağlayabilecek bir yeteneğe sahiptir. Bu yöneticilerin seçici ve sistematik olarak uyguladıkları diğer destekleme yolları ise öğretmenleri dikkatli biçimde değerlendirme, başarılı olan öğretmenleri ödüllendirme ve planlama yapmak olarak görülebilir. Etkili okul yöneticileri sadece öğretmenlerin performanslarına ilişkin detaylarla değil, aynı zamanda onların performansı nasıl algıladıklarıyla da ilgilenir. Okul yöneticisi öğretmenlerin bireysel işlerini daha iyi kavramalarına yardımcı olarak, öğrencinin daha iyi yetişmesi için ortam hazırlar, öğretimsel kaynak olarak okul yöneticisinin temel rolleri şunlardır;

1.Öğretimsel lider, etkili öğretimsel stratejileri geliştirme ve öğretmeni sağlıklı bir şekilde değerlendirme yeteneğine sahiptir.

2.Öğretimsel lider, öğretmenleri öğretimin geliştirilmesi amacıyla stratejileri ne ölçüde kullandığını denetler

3.Öğretimsel lider, öğrencilerin başarılarına yönelik öğretimsel konularla ilişkin bilgilerden doğrudan yararlanır ve eğitimsel programları değerlendirir.

4.Öğretimsel lider, personel değerlendirme politikalarını başarılı bir şekilde uygular.

5.Öğretimsel lider, öğretimsel programların uygulanmasında, öğrencinin öğrenme amaçlarının önemini bilir (Çelik, 2000, s.45-46).

Liderlerin eylemleri ve davranışları, öğretimsel liderliğin varlığını ortaya koyan çok önemli bir göstergedir. Öğretimsel liderliğin özgün varoluşu için, bütün okul toplumu içinde öğrenme ve öğretmeyi geliştirmek için sorumluluk alan bireylerin etkinlikleri kanıt olarak gösterilebilir. Onların etkinlikleri öğrenci başarısının ölçülebilen bir türü içinde ortaya çıkacaktır (King, 2003, akt. Aksu, Gemici ve İşler, 2006, s.55).

Yeni Öğretim Programlarını Uygularken Okul Yöneticilerinden Beklenenler

Yeni öğretim programlarının uygulanması sürecinde eğitimin paydaşları olarak okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, müfettişlerin, ailelerin, sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimlerin vb. üstlenmeleri gereken sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukları yerine getirmek ülkemiz eğitim sistemi ve geleceği için tarihi önemdedir (M.E.B., 2005, s.73).

Okul Yöneticilerinden Beklenenler:

- Program hakkında yeterli ve doyurucu bilgi sahibi olmak, uygulamada ortaya çıkabilecek olan problemlere çözüm üretmek.
- Programın uygulanması için gerekli olan araç gereç ve diğer materyallerin temini ve fiziki ortamın hazırlanmasını sağlamak.
- Öğretmenler arasında koordinasyonu sağlamak.

- Öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini birbiriyle paylaşabilecek ortamlar hazırlamak.
- Yıl içinde yapılacak etkinliklerin öğretim yılı başındaki toplantılarda tüm alan öğretmenleri arasında belirlenmesini sağlamak.
- İşlenecek tüm üniteler\temalar ile yapılacak etkinlikler konusunda öğretmenlerin paralel olarak programları uygulamalarını sağlamak amacıyla aylık toplantı düzenlemek.
- Ünite\tema değerlendirme toplantıları düzenlemek.
- Programın uygulanmasında öğretmenlerin belirlediği aylık ve yıllık hedeflerin yıl sonunda değerlendirilmesini yapmak.
- Öğretim yılı sonunda, öğretmenlerin yıl boyunca gerçekleştirdikleri etkinliklerin paylaşıldığı ortamlar hazırlamak ve çalışmalara bizzat katılmak.
- Okulda, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayacak çeşitli konularda seminerler düzenlenmesini sağlamak; okul dışında verilen bu tür seminerlere katılım konusunda yönlendirici ve yardımcı olmak.
- Okulda, öğretmenlerin mesleki gelişmelerini olumlu etkileyecek filmler, belgeseller... seyretmeleri konusunda bilinçli ve uygulayıcı olmak.
- Mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak kitapları okumaları konusunda öğretmenlere rehberlik etmek, sunumları yapacak grupları oluşturmak, grup üyeleri arasında işbölümüne yardımcı olmak, sunum için ortam hazırlamak ve diğer öğretmenlerin hazır bulunmasını sağlamak.
- Öğretmenleri cesaretlendirmek, yeniliğe açık olmalarını sağlamak, bilgi, beceri ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için imkan vermek, öğretme-öğrenme sürecindeki planlama ve uygulama başarılarını öğretmenlerin sahiplenmesini sağlamak.
- Öğrenci ailelerine yönelik seminerler düzenlemek.
- Okul dışı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde kolaylık sağlamak.
- Okulda laboratuvar ve kütüphane kurmak ve işlevsel hale getirmek.
- Okulun internette web sayfasının hazırlanmasını ve programın uygulanmasında aktif olarak yararlanılmasını sağlamak (M.E.B., 2005, s.73-74).

Amaç

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililik düzeyini ölçebilecek güvenilir ve geçerli bir araç geliştirmektir.

Yöntem

Aşağıda bu çalışmanın gerçekleşmesinde izlenen süreç ve araştırmanın yöntemi yer almaktadır.

Evren ve Örneklem

2008-2009 eğitim öğretim döneminde, Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan öğretmenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Afyonkarahisar'da görev yapan öğretmenler arasından basit rastgele örnekleme tekniği ile seçilen 120 öğretmen araştırmada

örnekleme olarak ele alınmıştır. Ölçek geliştirmek amacıyla 120 öğretmene anket formu dağıtılmıştır.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililik düzeyine yönelik olarak bu ölçeğin geliştirilmesinde aşağıdaki süreç izlenmiştir.

1. Madde Havuzunun Oluşturulması: İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililik düzeyine ilişkin olarak, alan yazındaki bilgiler ve okullardaki öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde, ilk etapta 120 madde geliştirilmiştir.
2. Geliştirilen maddeler eğitim bilimleri ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan akademisyenlerin görüşüne sunulmuş, amaca uygunluk, anlaşılabilirlik ve madde yapısı açılarından incelenmesi ve görüş ve önerilerin bildirilmesi sağlanmıştır. Bu inceleme sonucunda anlam, ifade ve yapı olarak uygun görülmeyen maddeler çıkarılmıştır.
3. Elde kalan maddeler bir ön uygulamaya tabi tutularak maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiş, uygun görülmeyen maddeler tekrar çıkarılmıştır.
4. Son olarak 60 maddeden oluşan ölçek, örnekleme olarak alınan öğretmenlere dağıtılmıştır.
5. Yanıtlanan anket maddelerine faktör analizi uygulanmış, faktör yük değeri .45'in altında bulunan maddeler aynı faktörü ölçemeyeceği nedeniyle çıkarılmış, geçerlik ve güvenirlik sınaması yapılmıştır (Karasar, 1995, 139-143; Balcı, 1995, 142-143).

Anket yoluyla toplanan veriler istatistik çözümlenmelere tabi tutulmuştur. Anket 60 maddeden ve her bir maddeye yönelik beş yapma düzeyini gösteren seçeneklerden oluşmaktadır. "Her Zaman", "Çoğu Zaman", "Ara Sıra", "Çok Nadir" ve "Hiçbir Zaman" şeklindeki bu seçenekler olumlu anlam taşıyan maddeler için sırayla 5, 4, 3, 2, 1 puan; olumsuz anlam taşıyan maddeler için ise 1, 2, 3, 4, 5 puan değerine sahiptir. Anket maddelerine verilen yanıtlar, bu puan değerine göre istatistiksel veriler olarak kaydedilmiş ve çözümlenmiştir.

Verilerin Analizi

Geliştirilecek ölçekle ilgili olarak, anket maddelerine verilen yanıtların faktör analizinde, SPSS istatistiksel çözümlenme programından yararlanılmıştır. Çözümlemede, temel bileşenler, özdeğerler, ortak varyanslar, açıklanan toplam varyanslar, bileşenler matrisi, döndürülmüş bileşenler matrisi, ortak faktör varyansları, faktör yük değerleri dikkate alınmıştır. Analiz sırasında, maddelerinin ölçekte tutulmasının ölçütü olarak, faktör yük değerinin .45 yada daha yüksek olması temel alınmıştır. Ayrıca, birden fazla faktörde, .10'dan daha az bir farkla yer alan her hangi bir madde, binişik bir madde olarak değerlendirildiğinden, bu özellikteki maddeler de ölçekten çıkarılmışlardır (Büyüköztürk, 2002, 118-119)

Bulgular ve Yorum

Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililiklerine yönelik olarak, geliştirilen anket maddelerinin faktör analizini yapabilmek için, maddelere verilen yanıtların bileşenler matrisi uygulamasında, 6 faktör altında toplandıkları görülmektedir (Tablo 1).

Tablo: 1. Bileşenler Matrisi (Component Matrix)

Madde	Bileşenler					
	1	2	3	4	5	6
42	,88	-,07	-,06	,05	-,08	,03
58	,87	-,24	,05	-,03	-,10	,10
33	,86	-,02	-,04	,05	,18	,12
47	,86	-,15	,08	,03	-,01	-,14
55	,86	-,21	-,01	-,03	-,05	,14
29	,86	,01	-,18	-,08	,07	-,18
14	,86	,17	-,06	-,05	-,08	-,12
38	,85	-,09	-,13	,01	-,04	,14
56	,85	-,29	,03	-,05	-,07	,08
53	,84	-,05	,23	-,12	-,01	,05
59	,84	-,25	,08	,08	,06	,10
40	,84	,08	-,24	,01	-,12	,06
39	,84	-,20	,06	-,02	,01	-,09
27	,83	-,07	-,27	,04	,05	-,17
57	,83	-,31	,04	,11	,02	,06
45	,83	-,05	,07	-,04	,15	-,09
43	,82	-,19	-,02	,14	,10	-,08
50	,82	-,31	,07	-,03	,03	,04
54	,82	-,04	-,04	-,28	-,21	,11
20	,82	,00	,20	,05	,02	-,03
44	,81	-,19	,07	,18	,10	-,13
51	,81	-,10	-,05	,20	,08	,09
8	,81	,12	-,06	-,23	,02	,15
7	,81	,40	,12	-,01	-,04	,03

41	,81	,05	-,29	,05	-,14	,06
46	,81	,01	-,15	-,03	,01	-,06
30	,81	,13	-,24	,11	,06	-,18
32	,80	-,02	,03	,12	-,09	,03
21	,80	-,16	,04	-,15	-,01	-,17
25	,80	-,13	-,32	,09	,13	-,03
60	,80	-,07	-,01	,19	,08	,09
24	,80	,11	-,29	-,04	,02	-,10
6	,80	,26	,24	-,07	,07	-,05
10	,79	,26	,10	-,15	-,16	-,07
23	,78	,02	-,10	,09	,07	,03
37	,78	-,03	-,19	,01	-,05	,30
11	,78	,20	,20	-,07	-,15	-,13
36	,77	-,09	,15	,30	,14	-,08
52	,77	-,14	,19	-,28	-,04	,23
3	,77	,33	-,08	-,18	,16	,09
17	,77	,08	,01	,14	,08	,06
35	,77	-,12	,13	,21	,12	,03
28	,76	,10	-,38	,03	,03	-,09
13	,76	,15	,12	-,06	,07	-,23
9	,76	,21	,13	,04	,04	-,01
19	,75	,03	,18	-,08	-,14	-,17
4	,75	,02	,13	-,20	,37	,03
31	,74	,25	-,15	,13	-,22	-,05
48	,74	-,25	,08	-,17	-,17	,05
12	,74	,09	,13	-,20	-,23	-,27
22	,73	-,08	,01	-,20	-,15	-,14
5	,71	,45	,07	-,04	-,14	,09
16	,71	,03	,20	,18	-,29	,02
34	,70	,16	-,09	-,04	-,03	,43
26	,70	,07	-,45	,03	,07	-,27
2	,69	,21	-,03	-,22	,41	,15
49	,69	-,27	,28	,03	-,03	-,06

1	,67	,19	,20	-,14	,45	,07
15	,55	,26	-,04	,35	-,26	,25
18	,33	,33	,38	,59	,09	-,04

Altı faktörün, içerdiği maddeler bakımından daha kolay tanımlanabilmesine olanak sağlamak için, döndürülmüş bileşenler matrisi (Rotated Component Matrix) (tablo 2) uygulanmıştır. Bu tabloda faktör yük değerlerinden .45'den aşağıları veya birden fazla faktörde .45'in üzerinde olan maddeler içinde .10'dan daha az farklılık gösterenleri (6., 9., 17., 22., 37. ve 54. maddeler) elenmiş ve analize alınan altmış maddenin elli dördünün geçerli olduğu görülmüştür.

Tablo: 2. Döndürülmüş Bileşenler Matrisi (Rotated Component Matrix)

Madde	Bileşenler					
	1	2	3	4	5	6
57	,76	,32	,17	,17	,22	,14
56	,75	,29	,27	,19	,26	,03
59	,73	,28	,20	,22	,26	,16
58	,73	,28	,30	,19	,30	,04
50	,73	,34	,22	,22	,14	,02
49	,69	,10	,30	,14	,03	,18
55	,68	,32	,25	,23	,34	,02
39	,67	,35	,33	,23	,09	,10
48	,65	,19	,37	,13	,23	-,09
47	,65	,38	,38	,19	,09	,17
44	,65	,39	,22	,21	,04	,29
43	,63	,45	,18	,22	,11	,21
52	,63	,06	,37	,38	,32	-,10
53	,61	,16	,44	,35	,22	,11
35	,60	,29	,17	,26	,14	,33
21	,60	,36	,42	,23	,03	,02
36	,59	,33	,19	,23	,08	,44
42	,58	,43	,33	,19	,33	,13
51	,58	,41	,16	,19	,32	,24
38	,56	,44	,24	,23	,39	,04
60	,55	,38	,15	,26	,29	,27
32	,55	,34	,31	,14	,29	,22

45	,55	,37	,33	,38	,07	,15
20	,54	,25	,40	,30	,16	,27
33	,54	,42	,18	,42	,29	,18
54	,52	,29	,48	,23	,39	-,17
22	,49	,32	,49	,14	,12	-,06
16	,48	,15	,44	,02	,33	,32
17	,41	,36	,24	,31	,28	,29
26	,23	,80	,23	,16	,09	,04
28	,28	,70	,24	,21	,25	,06
27	,47	,67	,25	,20	,14	,07
30	,32	,67	,31	,23	,17	,21
25	,50	,66	,08	,24	,20	,07
24	,31	,64	,34	,25	,24	,03
29	,44	,61	,37	,30	,11	,04
41	,39	,57	,28	,12	,44	,05
40	,39	,55	,34	,19	,43	,06
46	,43	,51	,33	,26	,22	,06
31	,23	,49	,44	,07	,38	,23
23	,44	,46	,22	,28	,27	,18
12	,38	,29	,70	,13	,07	,04
10	,30	,29	,65	,27	,27	,12
11	,36	,24	,64	,23	,19	,21
19	,46	,24	,57	,16	,10	,14
14	,39	,38	,57	,28	,22	,19
7	,22	,29	,56	,39	,37	,29
5	,12	,25	,56	,32	,44	,23
6	,33	,22	,54	,46	,17	,28
13	,35	,35	,54	,29	,05	,21
9	,33	,28	,42	,35	,23	,29
1	,29	,17	,24	,73	,06	,20
2	,24	,32	,19	,72	,20	,03
4	,47	,24	,25	,64	,05	,06
3	,19	,41	,38	,56	,32	,07

8	,40	,29	,41	,45	,36	-,02
34	,31	,24	,17	,36	,63	,07
15	,17	,24	,21	-,03	,59	,38
37	,45	,39	,16	,26	,54	,02
18	,08	,08	,14	,11	,10	,82

Faktörlerin daha kolay tanımlanmasına olanak sağlaması bakımından, geriye kalan elli dört maddeye ilişkin tekrar faktör döndürme işlemi uygulanmıştır. Bu döndürme sonucunda, elli dört maddeye ilişkin olarak 6 faktör elde edilmiştir (Tablo 3). Tabloda, maddelerin faktör değerleri incelendiğinde, 5., 7., 8., 23., ve 40. maddelerin birden fazla faktörde .10 veya buna yakın bir farklılık göstermesinden veya .45'den aşağı değere sahip olmalarından dolayı bu maddeler ölçekten çıkarılmış ve geriye kırk dokuz madde kalmıştır.

Tablo: 3. Döndürülmüş Bileşenler Matrisi (Rotated Component Matrix)

Madde	Bileşenler					
	1	2	3	4	5	6
57	,77	,32	,15	,16	,21	,12
56	,76	,29	,26	,19	,23	,08
59	,75	,28	,19	,20	,23	,14
58	,75	,28	,29	,17	,28	,02
50	,73	,35	,23	,22	,10	,02
55	,70	,34	,25	,21	,28	,02
49	,69	,09	,32	,14	,05	,16
44	,67	,38	,18	,19	,12	,23
48	,67	,17	,34	,13	,27	-,12
39	,66	,37	,31	,24	,06	,14
47	,66	,37	,38	,18	,13	,14
43	,66	,44	,14	,19	,16	,16
52	,63	,07	,36	,40	,28	-,05
35	,61	,30	,13	,26	,13	,35
53	,61	,18	,44	,36	,21	,13
42	,60	,45	,34	,17	,29	,11
21	,60	,37	,37	,25	,03	,04
38	,58	,45	,22	,23	,34	,05
51	,58	,42	,15	,19	,26	,27
36	,58	,34	,18	,24	,05	,47

32	,56	,36	,23	,16	,26	,27
45	,56	,37	,29	,37	,11	,14
60	,56	,39	,16	,26	,20	,30
33	,56	,43	,13	,43	,28	,20
20	,53	,26	,41	,31	,13	,30
16	,48	,18	,39	,02	,32	,37
26	,24	,80	,21	,15	,11	,01
28	,27	,71	,24	,23	,19	,10
27	,47	,68	,23	,21	,11	,09
30	,32	,67	,31	,23	,17	,20
25	,52	,65	,08	,22	,18	,04
24	,33	,63	,24	,25	,33	,03
29	,44	,62	,36	,30	,10	,05
41	,42	,57	,25	,10	,44	,02
40	,42	,55	,28	,18	,46	,04
46	,44	,51	,32	,26	,24	,06
31	,24	,51	,38	,09	,40	,28
23	,45	,45	,20	,28	,26	,18
12	,38	,29	,71	,13	,14	,01
11	,36	,25	,66	,22	,21	,19
19	,44	,26	,61	,19	,05	,19
10	,32	,29	,60	,27	,37	,07
14	,38	,40	,57	,29	,23	,20
13	,34	,36	,55	,29	,07	,20
7	,25	,30	,50	,37	,46	,25
2	,24	,32	,16	,73	,23	,03
1	,29	,19	,26	,73	,03	,21
4	,46	,25	,21	,66	,06	,10
3	,20	,42	,33	,57	,35	,08
8	,43	,29	,34	,44	,43	-,05
34	,36	,24	,10	,34	,63	,07
15	,20	,24	,15	-,05	,61	,37
5	,14	,27	,48	,32	,50	,24

18 ,07 ,05 ,14 ,10 ,14 ,81

Tanımlanan bu altı faktör dahilindeki maddelerin ortak varyanslarının ise .65 ile .85 arasında değiştiği gözlenmektedir (Tablo 4). Faktör analizinde, maddelerin faktör yükünün .45 ve üzeri temel alındığından, bu faktörlerde yüksek düzeyde ilişki gösteren maddelerin yer aldığı gözlenmektedir.

Tablo: 4. Ortak Varyanslar (Communalities)

	Initial	Extraction
1	1,00	,78
2	1,00	,79
3	1,00	,79
4	1,00	,78
10	1,00	,74
11	1,00	,79
12	1,00	,79
13	1,00	,69
14	1,00	,82
15	1,00	,73
16	1,00	,66
18	1,00	,73
19	1,00	,71
20	1,00	,73
21	1,00	,71
24	1,00	,75
25	1,00	,78
26	1,00	,80
27	1,00	,81
28	1,00	,75
29	1,00	,82
30	1,00	,77
31	1,00	,71
32	1,00	,68
33	1,00	,82

34	1,00	,71
35	1,00	,71
36	1,00	,79
38	1,00	,78
39	1,00	,76
41	1,00	,78
42	1,00	,81
43	1,00	,76
44	1,00	,78
45	1,00	,71
46	1,00	,69
47	1,00	,80
48	1,00	,74
49	1,00	,65
50	1,00	,77
51	1,00	,73
52	1,00	,81
53	1,00	,80
55	1,00	,80
56	1,00	,82
57	1,00	,82
58	1,00	,85
59	1,00	,81
60	1,00	,70

Diğer yandan, faktör analizinde, öz değeri 1 ve/veya 1'den büyük olan faktörler önemli görüldüğünden (Büyüköztürk, 2002: 118-119), açıklanan toplam varyans tablosunda (Tablo 5), faktör sayısının analize alınan K=49 maddenin öz değeri birden büyük olan altı faktör altında toplandığı anlaşılmaktadır. Bu altı faktörün ölçüğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans %76.61'dir. Herhangi bir faktör analizinde kabul edilebilir toplam varyansın %40'ın üzerinde olması gerektiği düşünüldüğünde (Kline, 1994:37), ulaşılan %76.61 değeri oldukça iyi bir oranı yansıtmakta ve altı faktör altında toplanan 49 maddenin faktörleri temsil edebildiğini göstermektedir.

Benzer durum, faktörlerin özdeğerlerini gösteren çizgi grafiğinde (scree plot) de görülmektedir (Grafik 1). Grafikte birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir düşüş gözlenmektedir. Bu durum, ölçüğün genel bir faktöre sahip olabileceği izlenimini vermektedir.

Altıncı faktöre kadar azalarak devam eden düşüşün, diğer faktörlerde çok az sapmalarla yatay bir doğrultu izlediği anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, altıncı faktörden sonraki faktörlerin varyansa olan katkılarının azaldığı görülmektedir.

Tablo: 5. Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained)

Madd e	Başlangıç Özdeğeri (Initial Eigenvalues)			Karesi Alınan Yüklerin Toplam Çıkarımı (Extraction Sums of Squared Loadings)			Karesi Alınan Yüklerin Döndürme Toplamı (Rotation Sums of Squared Loadings)		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	30,68	62,61	62,61	30,68	62,61	62,61	13,40	27,35	27,35
2	1,77	3,61	66,22	1,77	3,61	66,22	8,68	17,72	45,01
3	1,54	3,15	69,38	1,54	3,15	69,38	5,90	12,05	57,13
4	1,36	2,79	72,17	1,36	2,79	72,17	4,66	9,51	66,64
5	1,17	2,40	74,57	1,17	2,40	74,57	2,56	5,22	71,86
6	1,00	2,04	76,61	1,00	2,04	76,61	2,32	4,75	76,61
7	,87	1,77	78,39						
8	,81	1,67	80,06						
9	,72	1,48	81,55						
10	,69	1,40	82,95						
11	,64	1,32	84,28						
12	,57	1,17	85,45						
13	,55	1,13	86,58						
14	,49	1,01	87,60						
15	,45	,92	88,53						
16	,42	,86	89,39						
17	,41	,83	90,23						
18	,37	,76	90,99						
19	,33	,69	91,68						
20	,32	,67	92,35						
21	,31	,64	93,00						
22	,29	,60	93,60						
23	,25	,52	94,13						
24	,22	,46	94,59						

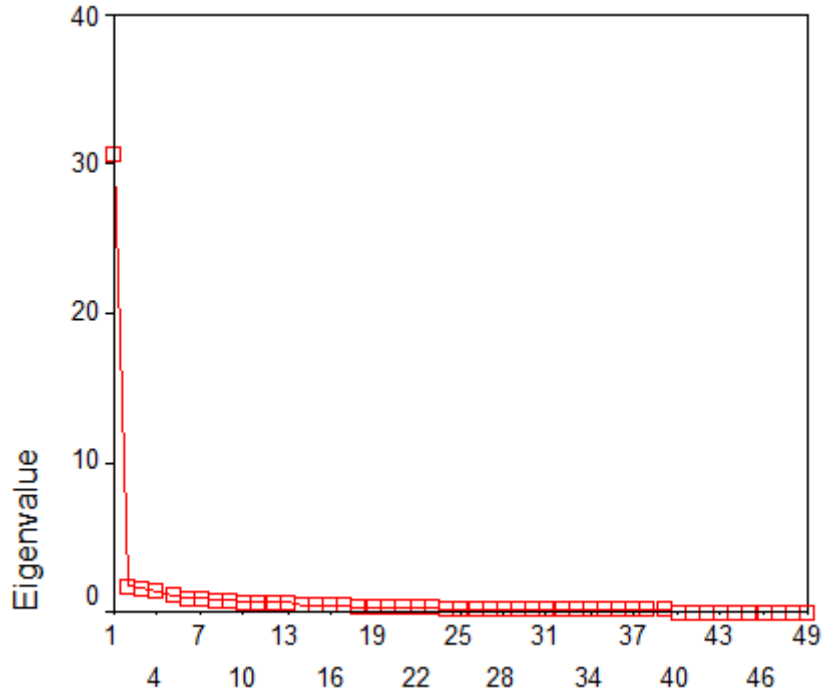

25	,21	,44	95,04
26	,21	,43	95,48
27	,19	,39	95,87
28	,17	,35	96,22
29	,17	,34	96,57
30	,15	,32	96,89
31	,15	,32	97,21
32	,14	,28	97,50
33	,13	,27	97,78
34	,13	,26	98,04
35	,10	,21	98,26
36	,10	,20	98,47
37	,09	,19	98,66
38	,09	,18	98,85
39	,08	,16	99,01
40	,07	,15	99,17
41	,07	,14	99,32
42	,06	,12	99,44
43	,05	,10	99,55
44	,04	,09	99,65
45	,04	,09	99,74
46	,04	,08	99,82
47	,03	,06	99,89
48	,03	,06	99,95
49	,02	,04	100,00

Grafik 1: Çizgi grafiği (Scree Plot)

Faktör analizi sonuçlarına ilişkin özet tabloda da (Tablo 6), altı faktörün kırk dokuz maddede açıkladıkları ortak varyansın yaklaşık .65 ile .85 arasında değiştiği gözlenmektedir. Tek faktörlü ölçeklerde varyansın .30 ve daha fazla olması yeterli görülebilirken, çok faktörlü ölçeklerde varyansın daha fazla olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2002:119). Elde edilen varyans oranları bu ölçeğin çok faktörlü olabileceğinin bir göstergesidir. Maddelerin, faktörlerdeki en yüksek değeri göz önüne alındığında 16., 20., 21., 32., 33., 35., 36., 38., 39., 42., 43., 44., 45., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 55., 56., 57., 58., 59., 60. maddelerin birinci faktörde; 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 41., 46. maddelerin ikinci faktörde; 10., 11., 12., 13., 14., 19. maddelerin üçüncü faktörde; 1., 2., 3., 4. maddelerin dördüncü faktörde; 15., 34. maddelerin beşinci faktörde; 18. maddenin altıncı faktörde yer aldığı görülmektedir. Yığılmanın, çizgi grafiğinde de görülebildiği gibi, birinci faktörde olduğu anlaşılmaktadır. Önemli görülen bu faktörün, ölçeğe ilişkin toplam varyansın %27.35'ini açıkladığı; diğer faktörlerin ise sırasıyla %17.72, %12.05, %9.51, %5.22 ve %4.75'ini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 6. Faktör Analizi Sonuçlarının Özeti (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi)

Madde no	Faktör ortak varyansı	Faktör 1 yük değeri bileşenler matrisi	Döndürme sonrası yük değeri					
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
1	,78	,66	,27	,19	,27	,74	-,06	,22
2	,79	,69	,23	,34	,18	,74	,18	,05
3	,79	,76	,20	,44	,33	,58	,30	,07
4	,78	,75	,46	,25	,21	,66	,04	,07

10	,74	,78	,31	,34	,60	,27	,27	,10
11	,79	,77	,32	,27	,68	,25	,19	,20
12	,79	,74	,34	,30	,73	,15	,09	,03
13	,69	,76	,31	,36	,57	,31	,07	,20
14	,82	,85	,37	,43	,57	,29	,17	,21
15	,73	,54	,17	,25	,18	,04	,69	,34
16	,66	,71	,47	,21	,40	,02	,29	,37
18	,73	,59	,07	,07	,14	,11	,16	,81
19	,71	,76	,41	,28	,61	,20	,03	,20
20	,73	,82	,52	,27	,42	,32	,11	,30
21	,71	,80	,59	,37	,39	,25	-,02	,03
24	,75	,79	,34	,65	,25	,26	,26	,03
25	,78	,81	,51	,64	,11	,23	,16	,03
26	,80	,70	,24	,82	,20	,13	,05	,01
27	,81	,84	,48	,68	,23	,21	,09	,06
28	,75	,76	,27	,72	,23	,24	,15	,09
29	,82	,86	,43	,62	,37	,31	,04	,05
30	,77	,81	,32	,68	,31	,24	,14	,18
31	,71	,74	,24	,56	,38	,09	,31	,30
32	,68	,80	,57	,38	,23	,17	,23	,26
33	,82	,87	,56	,44	,14	,44	,21	,21
34	,71	,69	,35	,30	,11	,37	,58	,08
35	,71	,78	,62	,32	,14	,25	,07	,36
36	,79	,79	,59	,34	,18	,25	,01	,47
38	,78	,86	,56	,46	,25	,25	,32	,06
39	,76	,85	,66	,36	,33	,25	,05	,12
41	,78	,81	,41	,59	,28	,14	,39	,04
42	,81	,89	,59	,46	,36	,19	,24	,11
43	,76	,83	,68	,45	,15	,18	,09	,16
44	,78	,82	,71	,39	,18	,17	,02	,23
45	,71	,83	,56	,38	,30	,37	,06	,13
46	,69	,81	,43	,53	,32	,27	,19	,07
47	,80	,87	,66	,37	,39	,19	,11	,12
48	,74	,75	,65	,18	,39	,14	,29	-,14
49	,65	,70	,67	,08	,36	,15	,01	,17
50	,77	,83	,72	,34	,25	,23	,08	,01
51	,73	,82	,58	,44	,17	,20	,19	,29
52	,81	,77	,60	,07	,40	,43	,31	-,08
53	,80	,84	,59	,18	,45	,38	,18	,13
55	,80	,86	,69	,35	,27	,23	,26	,02
56	,82	,86	,74	,30	,29	,20	,20	,01
57	,82	,84	,77	,32	,19	,17	,20	,10
58	,85	,87	,74	,29	,32	,19	,25	,01
59	,81	,85	,75	,29	,22	,21	,23	,12
60	,70	,81	,56	,40	,17	,26	,17	,28

Herhangi bir anketin maddelerine ilişkin uygulanan faktör analizinde, anketin uygunluğunu sınıma açısından uygulanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örnek Oluşturma Uygunluğu Ölçümü değerinin 0.50'den düşük olmaması gerekir. KMO değeri 1'e yaklaştıkça anketin ölçme uygunluğunun o düzeyde arttığı kabul edilir. Bu çalışmada öğretimsel liderliğe ilişkin olarak 49 maddelik anketin KMO değeri 0.93 olarak bulunmuştur (Tablo 7). Bu durum anket uygunluğunun iyi durumda olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan, Barlett'in bütünlük testi, 7133.66 ve anlamlılık düzeyi .00 bulunmuştur. Bu durum anket maddelerinin ortak faktörler altında toplandığını göstermektedir. Anketin iç tutarlılığı ise Cronbach Alpha= .98 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bu değerler, yapılan bu anketin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo: 7. KMO and Barlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Oluşturma Uygunluğu Ölçümü (KMO-Measure of Sampling Adequacy)		.93
Bartlett Bütünlük Testi (Test of Sphericity)	Chi Kare	7133.66
	df	1176
	P	.00

Tablo: 8. Faktör Analizi Sonucunda Uygun Görülen Maddeler

Madde No	Faktör Yüğü
1. Okulun amaçlarını belirlerken öğretmen, öğrenci ve velilerle ortak çalışır.	,74
2. Okulun amaçlarını değişen koşullara ayak uydurabilmek için sürekli gözden geçirir.	,74
3. Okulun ve programın amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için uygun ortam yaratır.	,58
4. Okul vizyonunun ve misyonunun okulda bulunanlar tarafından anlaşılmasını sağlar.	,66
10. Ders araç ve gerecinin verimli kullanılmasını sağlar.	,60
11. Okuldaki personelin görev ve sorumluluklarıyla ilgili gerekli iş bölümünü yapar.	,68
12. Öğretmenlerin laboratuvar, kütüphane, spor salonları vb. sosyal tesisleri eşit bir şekilde kullanmaları için gerekli önlemleri alır.	,73
13. Personel arasında işbirliği kurulmasını sağlar.	,57
14. Eğitim ve öğretimle ilgili olan problemlerin çözümüne öncelik verir.	,57
15. Sınıf defterlerinin yıllık plana göre imzalanıp imzalanmadığını zaman zaman kontrol eder.	,69
16. Program üzerinde yapılan değişiklikler hakkında öğretmenlere bilgi verir.	,47
18. Görevlerin gereği gibi yapılmaması durumunda kanuni yetkisini	,81

kullanır.	
19. Hizmet içi eğitim kurs ve seminerlerine başvurmak isteyen öğretmenleri destekler.	,61
20. Öğretmenlerin sürekli öğrenen olması için gerekli şartları oluşturur.	,52
21. Öğretmenleri dinleyip, fikir ve düşüncelerini kabul ve takdir ederek, uzmanlık konularında onlara danışır.	,59
24. Öğrencilerin ve öğretmenlerin birlikte yapacakları eğitsel faaliyetleri destekler.	,65
25. Öğrencide her hangi bir performans düşüklüğü olduğunu fark ederse bunun nedenlerini araştırıp çözmeye çalışır.	,64
26. Öğrencilerle iletişimde doğrudan temas halinde olur.	,82
27. Öğretmen ve öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlayacak sosyal faaliyetlere öncülük eder.	,68
28. Yıl sonu sergilerini destekleyici çalışmalar yapar.	,72
29. Öğrenci, öğretmen ve çevrenin isteklerini göz önünde bulunduran bir okul programı hazırlar.	,62
30. Okuldaki farklı öğretim kademelerinde yer alan öğretmenlerin program yönünden birbirleriyle iletişim halinde olmalarını sağlar.	,68
31. İşlerin daha hızlı yürütülmesi için astlarına yetki devri yapar.	,56
32. Ünitelendirilmiş yıllık planların eğitim programlarına göre hazırlanmasına rehberlik eder.	,57
33. Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınmasına önem verir.	,56
34. Derslerin kesintiye uğramaması için gerekli tedbirleri alır.	,58
35. Her öğretmenin çalışmalarının sonucunu o öğretmenle birlikte değerlendirir.	,62
36. Sınıf öğretiminin öğrencilerle birlikte planlanmasını, yapılmasını ve değerlendirilmesini destekler.	,59
38. Ders dışı eğitici etkinliklere destek verir.	,56
39. Eğitim-öğretim süreci ile ilgili olan en son araştırmaları takip eder.	,66
41. Okul bahçesini ve araziye eğitsel amaçlara uygun olarak düzenler.	,59
42. Program hedefleri ile öğrencilerin amaç ve beklentilerini birlikte dikkate alır.	,59
43. Sınıftaki bireysel farklılıklara göre programın ayarlanabilmesi için öğretmene yol gösterir.	,68
44. Öğrenci seviyelerini dikkate alarak hangi öğrenme stratejisinin kullanışlı olabileceği konusunda yardımcı olur.	,71
45. Derse ve konuya uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerekliliğinin farkındadır.	,56
46. Bürokratik iş ve işlemlerin öğretime destek etkinlikler	,53

olduğunun farkındadır.

47. Öğrencinin performansını, güvenilir ve geçerli ölçme araçlarıyla saptanması için yardımcı olur.	,66
48. Performans ve proje ödevleri hakkında bilgi sahibidir.	,65
49. Performans ve proje ödevleri için hazırlanan yönergeleri öğretmenle beraber değerlendirir.	,67
50. Etkili öğrenmenin oluşması için deneysel çalışmaları destekleyici tavır takınır.	,72
51. Programın gerektiği gibi uygulanabilmesi için toplumun kaynaklarını okula yönlendirmiştir.	,58
52. Öğretim programının içeriği konusunda bilgi sahibidir.	,60
53. Program değerlendirme ve geliştirme konusunda bilgi sahibidir.	,59
55. Öğretim programını çevrenin yorumlamasına yardımcı olarak programın etkili bir biçimde uygulanmasını destekler.	,69
56. Programla ilgili araç gereçlerin seçimine aktif olarak katılır.	,74
57. Öğretim programının sınıf içinde etkili biçimde uygulanabilmesi için öğretmenlere rehberlik eder.	,77
58. Öğretimsel etkinlikleri destekler ve bu etkinliklerde aktif olarak yer alır.	,74
59. Ölçme ve değerlendirme yöntemleri konusunda öğretmenlere rehber olur.	,75
60. Velilere program hakkında bilgi verir.	,56

Sonuç

Yapılan faktör analizi, sosyal bilimlerde bir veri toplama aracı olan ölçeğin yapı geçerliliğini incelemeye sıklıkla kullanılan açımlayıcı faktör analizidir (Büyüköztürk, 2002: 117). Bu çalışma ile, ilköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasında etkililik düzeyine ilişkin bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Alan yazındaki bilgilere, öğretmen ve yöneticilerle yapılan sözlü görüşmelere dayalı olarak, ilk önce 120 maddelik bir madde havuzu geliştirilmiştir. Uzman görüşlerine sunulmuş, daha sonra 60 maddeye indirilen ölçek denek görüşleri alındıktan sonra, elde edilen verilere faktör analizi uygulanmıştır.

Maddelerin ölçekte tutulmasının ölçütü olarak, faktör yük değerlerinin 0.45 ya da daha yüksek olması temel alınmıştır (Büyüköztürk, 2002: 118). Bununla beraber, gerektiği durumlarda bu değer 0.30'a kadar düşürülebileceği; ayrıca, herhangi bir maddenin faktör yük değerleri arasında 0,10'dan az fark bulunduğu durumlarda o maddenin ayırt ediciliğinin az olması nedeniyle çıkartılabileceği ileri sürülmektedir. Bu ölçeğe ilişkin faktör analizinde, faktör yük değerlerinden 0,45'den daha düşük olanları veya birden fazla faktörde 0.45'in üzerinde olan maddeler içinde 0.10'dan daha az farklılık gösterenleri (5., 6., 7., 8., 9., 17., 22., 23., 37., 40., 54. maddeler) elenmiş ve bu faktörlerde yüksek düzeyde ilişki göstere 49 madde elde edilmiştir.

Elde edilen 49 maddelik ölçeğe ilişkin, açıklanan toplam varyans tablosu (Tablo 5), $K=49$ maddenin öz değeri birden büyük olan altı faktör altında toplandığını göstermektedir. Bu altı faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans % 76.61'dir. maddelerle ilgili olarak tanımlanan altı faktörün ortak varyanslarının (communalities) ise 0.65 ve 0.85 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 4). Tek faktörlü ölçeklerde varyansın 0.30'a kadar düşürülebileceği göz önüne alındığında (Büyüköztürk, 2002:119), ulaşılan ortak varyans değerlerinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bu ölçeğin çok faktörlü olarak kullanılabilmesini göstermektedir.

Bununla beraber, altı faktör olarak belirlenen bu ölçekte, maddelerin birinci faktörde yığılma gösterdikleri; ve diğer faktörlerde madde sayısının giderek azaldığı; azalan madde sayısına paralel olarak bu faktörlerin ölçeğe ilişkin toplam varyanslarının da azaldığı; ve altıncı faktörün sadece bir maddeyle temsil edildiği de dikkat çekmektedir (Yük değerlerine göre, 16., 20., 21., 32., 33., 35., 36., 38., 39., 42., 43., 44., 45., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 55., 56., 57., 58., 59., 60. maddelerin birinci faktörde; 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 41., 46. maddelerin ikinci faktörde; 10., 11., 12., 13., 14., 19. maddelerin üçüncü faktörde; 1., 2., 3., 4. maddelerin dördüncü faktörde; 15., 34. maddelerin beşinci faktörde; 18. maddenin altıncı faktörde yer almaktadır). Bu sonuç, her ne kadar ölçek altı faktörlü olarak belirlenmiş olsa da, altıncı faktördeki tek madde çıkarılarak, ölçeğin beş faktörlü olarak uygulanabilmesi sonucunu yaratabilir.

Diğer yandan, maddelerin döndürülme öncesindeki faktör yük değerlerinin yüksek olması; ve tek başına açıkladığı varyansın %76.61 gibi yüksek bir oranı göstermesi; bunun yanında, 7133.66 gibi bir değer ve .00 anlamlılık düzeyi gösteren Barlett'in bütünlük testi sonucuna sahip olması, anket maddelerinin ortak faktör altında toplanabileceğini de göstermektedir. Bu nedenle, bu ölçeğim, 49 maddeden oluşan tek bir genel faktöre sahip bir ölçek olarak kullanılması olanağı da bulunmaktadır.

Herhangi bir ölçeğe ilişkin, Keiser-Meyer-Olkin (KMO) Örnek Oluşturma Uygunluğu Ölçümü değerinin 0.50'den düşük olmaması gerektiği; ve 1'e yaklaştıkça anketin ölçme uygunluğunun o düzeyde arttığı bilinmektedir. Bu çalışmada, ilköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasında etkililik düzeyi ölçmeye ilişkin olarak, faktör analizi sonucu elde edilen 49 maddelik aracın, KMO değeri 0.93 (Tablo 7) olarak bulunmuştur. Bu durum anket uygunluğunun iyi durumda olduğunu göstermektedir. Anketin iç tutarlılığı ise Cronbach Alpha= .98 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bu değerler, Tablo 8'de verilen 49 maddeden oluşan, ilköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasında etkililik düzeyini ölçmeye yönelik ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Aksu, A. Gemici, Y. ve İşler H. (2006). “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretimsel Liderliklerine İlişkin Görüşler”. **Milli Eğitim Dergisi**, (172): 55-71.
- Balcı, A. (1993). **Etkili Okul; Kuram, Uygulama ve Araştırma**. Ankara: Yavuz Dağıtım.
- Balcı, A. (1995). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Blase, J., and Blase, J. (2000). “Effective Instructional Leadership, Teachers Perspectives On How Principals Promote Teaching and Learning In School”. **The University of Georgia, Athens, Georgia, USA**, (38):130-141.
- Büyüköztürk, Ş (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı Pegem Yayıncılık.
- Can, N. (2007). “İlköğretim Okulu Yöneticisinin Bir İlköğretim Lideri Olarak Yeni Öğretim Programlarının Geliştirilmesi ve Uygulanmasındaki Yeterliliği”. 3(2):228-244
- Çelik, V. (2000). **Eğitimsel Liderlik**. Ankara: PegemA Yayını.
- Hallinger, P. (2000) A review of two decades of research on the principalship using the Principal Instructional Management Rating Scale. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Seattle, Washington.
- McEwan, E. K. (1998). **Seven Steps to Effective Instructional Leadership**. California. Corwin Press, Inc.
- Işık, H. ve Aksoy, E. (2008) “İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Rollerini”. **Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı.19
- Karasar, N (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler**. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Kline, P. (1994). **An Easy Guide to Factor Analysis**. London: Routledge Inc.
- M.E.B. (2005). **Benim Öğretmenim**. Ankara: Bir Yayıncılık.
- Özdemir, S. ve Sezgin, F. (2000). “Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği”. **Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara.
- Şişman, M. (2002), **Öğretim Liderliği**. Ankara: PegemA Yayını.

Ek-1 İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının yeni ilköğretim müfredatının uygulanmasındaki etkililik düzeyine ilişkin faktör analizi yapılması amacıyla uygulanan ölçek.

ÖĞRETMEN ÖLÇEĞİ

Sayın Öğretmen,

Bu araştırma “Bir öğretim lideri olarak ilköğretim okulu yöneticilerinin yeni ilköğretim okulu müfredatının uygulamasındaki etkililik düzeyini” araştırmak amacıyla yapılacaktır.

Bu sebeple sizin görüşlerinize başvurmak amacıyla hazırlanmış bu ölçek aracılığıyla toplanacak veriler başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır. Bu nedenle ölçeğe isminizi yazmayınız. Ölçeğe vereceğiniz samimi cevaplar, anketin geçerliğini arttıracaktır. Lütfen işaretlenmemiş ifade bırakmayınız ve her ifade için bir seçenek işaretleyiniz.

Katkılarınız için teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Araştırmacı
İmza

**BÖLÜM I
KİŞİSEL BİLGİLER**

Bu bölümde, sizinle ilgili bazı kişisel bilgiler yer almaktadır. Size uygun seçeneğin içine (X) işareti koyarak cevaplamanız beklenmektedir.

- 1- Cinsiyetiniz.
 Kadın Erkek
- 2- Kıdeminiz.
 1-5 6-10 11-15 16-20 21 ve yukarı
- 3- En son mezun olduğunuz okul.
 Öğretmen Okulu Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi Dışı Eğitim Enstitüsü
Lisans Tamamlama
- 4- Branşınız.
 Sınıf Öğretmenliği Branş Öğretmenliği
- 5- Okulunuzun bulunduğu yer.
 Merkez Kasaba Köy
- 6- Daha önce yöneticilik görevinde bulundunuz mu?
 Evet Hayır

BÖLÜM II

	HER ZAMAN	ÇOĞU ZAMAN	ARA SIRA	ÇOK NADİR	HİÇBİR ZAMAN
Okul müdürüm;					
1. Okulun amaçlarını belirlerken öğretmen, öğrenci ve velilerle ortak					

çalışır.					
2. Okulun amaçlarını değişen koşullara ayak uydurabilmek için sürekli gözden geçirir.					
3. Okulun ve programın amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için uygun ortam yaratır.					
4. Okul vizyonunun ve misyonunun okulda bulunanlar tarafından anlaşılmasını sağlar.					
5. Ders araç ve gerecinin verimli kullanılmasını sağlar.					
6. Okuldaki personelin görev ve sorumluluklarıyla ilgili gerekli iş bölümünü yapar.					
7. Öğretmenlerin laboratuvar, kütüphane, spor salonları vb. sosyal tesisleri eşit bir şekilde kullanmaları için gerekli önlemleri alır.					
8. Personel arasında işbirliği kurulmasını sağlar.					
9. Eğitim ve öğretimle ilgili olan problemlerin çözümüne öncelik verir.					
10. Sınıf defterlerinin yıllık plana göre imzalanıp imzalanmadığını zaman zaman kontrol eder.					
11. Program üzerinde yapılan değişiklikler hakkında öğretmenlere bilgi verir.					
12. Görevlerin gereği gibi yapılmaması durumunda kanuni yetkisini kullanır.					
13. Hizmet içi eğitim kurs ve seminerlerine başvurmak isteyen öğretmenleri destekler.					
14. Öğretmenlerin sürekli öğrenen olması için gerekli şartları oluşturur.					
15. Öğretmenleri dinleyip, fikir ve düşüncelerini kabul ve takdir ederek, uzmanlık konularında onlara danışır.					
16. Öğrencilerin ve öğretmenlerin birlikte yapacakları eğitsel faaliyetleri destekler.					
17. Öğrencide her hangi bir performans düşüklüğü olduğunu fark ederse bunun nedenlerini araştırıp çözmeye çalışır.					
18. Öğrencilerle iletişimde doğrudan temas halinde olur.					
19. Öğretmen ve öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlayacak sosyal faaliyetlere öncülük eder.					
20. Yıl sonu sergilerini destekleyici çalışmalar yapar.					
21. Öğrenci, öğretmen ve çevrenin isteklerini göz önünde bulunduran bir okul programı hazırlar.					
22. Okuldaki farklı öğretim kademelerinde yer alan öğretmenlerin program yönünden birbirleriyle iletişim halinde olmalarını sağlar.					
23. İşlerin daha hızlı yürütülmesi için astlarına yetki devri yapar.					
24. Ünitelendirilmiş yıllık planların eğitim programlarına göre hazırlanmasına rehberlik eder.					
25. Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate					

alınmasına önem verir.					
26. Derslerin kesintiye uğramaması için gerekli tedbirleri alır.					
27. Her öğretmenin çalışmalarının sonucunu o öğretmenle birlikte değerlendirir.					
28. Sınıf öğretiminin öğrencilerle birlikte planlanmasını, yapılmasını ve değerlendirilmesini destekler.					
29. Ders dışı eğitici etkinliklere destek verir.					
30. Eğitim-öğretim süreci ile ilgili olan en son araştırmaları takip eder.					
31. Okul bahçesini ve araziye eğitsel amaçlara uygun olarak düzenler.					
32. Program hedefleri ile öğrencilerin amaç ve beklentilerini birlikte dikkate alır.					
33. Sınıftaki bireysel farklılıklara göre programın ayarlanabilmesi için öğretmene yol gösterir.					
34. Öğrenci seviyelerini dikkate alarak hangi öğrenme stratejisinin kullanışı olabileceği konusunda yardımcı olur.					
35. Derse ve konuya uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerekliliğinin farkındadır.					
36. Bürokratik iş ve işlemlerin öğretime destek etkinlikler olduğunun farkındadır.					
37. Öğrencinin performansını, güvenilir ve geçerli ölçme araçlarıyla saptanması için yardımcı olur.					
38. Performans ve proje ödevleri hakkında bilgi sahibidir.					
39. Performans ve proje ödevleri için hazırlanan yönergeleri öğretmenle beraber değerlendirir.					
40. Etkili öğrenmenin oluşması için deneysel çalışmaları destekleyici tavır takınır.					
41. Programın gerektiği gibi uygulanabilmesi için toplumun kaynaklarını okula yönlendirmiştir.					
42. Öğretim programının içeriği konusunda bilgi sahibidir.					
43. Program değerlendirme ve geliştirme konusunda bilgi sahibidir.					
44. Öğretim programını çevrenin yorumlamasına yardımcı olarak programın etkili bir biçimde uygulanmasını destekler.					
45. Programla ilgili araç gereçlerin seçimine aktif olarak katılır.					
46. Öğretim programının sınıf içinde etkili biçimde uygulanabilmesi için öğretmenlere rehberlik eder.					
47. Öğretimsel etkinlikleri destekler ve bu etkinliklerde aktif olarak yer alır.					
48. Ölçme ve değerlendirme yöntemleri konusunda öğretmenlere rehber olur.					
49. Velilere program hakkında bilgi verir.					